

Izveštaj je dostupan na engleskom, bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku. Napominjemo, da je tekst na engleskom jeziku jedina službena verzija izvještaja.

MEĐUNARODNA IZBORNA POSMATRAČKA MISIJA 2004 OPĆINSKI IZBORI – BOSNA I HERCEGOVINA

SAOPĆENJE O PRELIMINARNIM SAZNANJIMA I ZAKLJUČCIMA

Sarajevo, 3. oktobar, 2004. godine – Ured za demokratske institucije i ljudska prava pri OSCE-u (OSCE/ODIHR) i Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope je na poziv Izborne komisije Bosne i Hercegovine uspostavio Međunarodnu izbornu posmatračku misiju (IEOM) za općinske izbore 2. oktobra. Članovi IEOM-a su posmatrali izborni proces da bi ocijenili njegovu usklađenost sa principima demokratskih izbora, uključujući načela i standarde OSCE-a i Vijeća Evrope, kao i njegovu usklađenost sa domaćim zakonima

Ovo saopćenje o preliminarnim saznanjima i zaključcima izdaje se prije završetka procesa brojanja glasova, objavljivanja izbornih rezultata i prije nego što žalbe i prigovori budu podneseni izbornim ili sudskim vlastima. Ova konačna procjena izbora će zavisiti od načina na koji se te bitne procedure okončaju.

PRELIMINARNI ZAKLJUČCI

Administracija Općinskih izbora koji su 2. oktobra, 2004. godine održani u Bosni i Hercegovini (BiH) bila je u skladu sa međunarodnim standardima, uzimajući u obzir jedinstvenu, poslijeratnu političku situaciju. Uspješni izbori također predstavljaju značajan napredak prema konsolidaciji demokratije i vladavine prava pod domaćom kontrolom.

Izbori su bili posebno značajni jer su ovo prvi izbori koji su u cjelosti finansirani iz BiH izvora; prvi izbori gdje su načelnici direktno birani; prvi izbori pod izbornim režimom koji ujedinjuje grad Mostar; prvi izbori za skupštinu Distrikta Brčko; i prvi izbori koji su vršeni prema nekoliko novih amandmana Izbornog zakona. Naročito bitan pozitivan pomak, je da su, kroz parlamentarnu proceduru, direktni izbor načelnika prihvatila oba BiH entiteta, Republika Srpska (RS) i Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH).

Ipak, unatoč napretku ovi izbori su ipak tranzicijski izbori. Prema jedinstvenom ustavnom kontekstu BiH, krajnja vlast i dalje počiva na međunarodnoj zajednici. Iako je svrha nastavljanja mandata međunarodne zajednice očuvanje mira u BiH te je kao takva u skladu sa međunarodnim zakonom određenim obezujućim rezolucijama Vijeća sigurnosti UNa i drugih međunarodnih tijela, ipak rezultat toga jeste jedan izborni proces koji je ponekad neispravan ili čak nedemokratski kada je riječ o međunarodnim izbornim standardima. Na primjer, i na ovim izborima ponovno je bilo slučajeva uklanjanja izabranih zvaničnika i zabrane kandidature nekim pojedincima, bez ispravnog procesa zaštite.

Izbori su bili značajni po slijedećim rezultatima:

- Uopćeno, jedna stalozena i mirna izborna kampanja, sa malim brojem izvještaja o zastrašivanju;
- Poštivanje slobode kretanja, udruživanja i izražavanja;
- Značajno veće učešće političkih subjekata na području oba entiteta gdje su se brojne stranke obraćale biračima koji nisu pripadali samo jednoj etničkoj grupi;
- Normalizacija izbornog procesa kroz usvajanje Izbornog zakona na državnom i entitetskom nivou kroz parlamentarnu proceduru;
- Državna Izborna komisija koja je zadržala veliko povjerenje političkih stranaka i radila po principu konsenzusa;
- Revidirani metod biranja članova Biračkih odbora koji povećava transparentnost i koji je dobio veliku podršku političkih stranaka;
- Prilično pozitivno medijsko okruženje i značajno, iako monotono, izvještavanje o izborima od strane emitera iz oba entiteta.

U isto vrijeme, nekoliko propusta se može pripisati ovim izborima, uključujući:

- Stalna prisutnost etničke podjele je centralno, osnovno političko pitanje u BiH te je tako bilo i u ovoj izbornoj kampanji;
- Nastojanje glavnih političkih stranaka da kritiziraju integritet izbornog sistema, što se najbolje pokazalo njihovom konstantnom brigom o izbornim prevarama, iako ubjedljivih dokaza o prevarama nije ni bilo;
- Neopravdano kompliciran sistem koji mali broj birača razumije što uključuje dugačke procedure brojanja glasova koje mogu umanjiti uvjerljivost rezultata;
- Neuspjeh vlasti, a naročito nekih općinskih vijeća i skupština, da na vrijeme osiguraju sredstva za izbore;
- Potreba za nastavkom prisutnosti međunarodne zajednice u razne segmente izbornog procesa, na najvišim nivoima, koja je rezultat neuspjeha javnih zvaničnika da ispune svoje odgovornosti prema Općem okvirnom mirovnom sporazumu BiH ili neuspjeh političkih stranaka da na vrijeme postignu sporazum o Zakonu.

Dan izbora je bio miran i bez incidenata. Odaziv birača je bio 46%. Posmatrači su pozitivno ocijenili proces za veoma veliki broj (93%) biračkih mjesta koja su obišli. Glavne probleme predstavljali su birači koji nisu mogli naći svoja imena na biračkim listama, grupna glasanja i prisutnost neovlaštenih osoba na biračkim mjestima. Na dan izbora policija je intervenisala u nekoliko zasebnih slučajeva. Posmatrači su u 20% slučajeva prebrojavanje glasova ocijenili kao „slabo“ ili „vrlo slabo“, iako to ukazuje na slabe procedure prije nego na manipulaciju.

Institucije Međunarodne izborne posmatračke misije su spremne da pomognu vlastima i civilnom društvu Bosne i Hercegovine u nastavku poboljšanja njihovog izbornog procesa.

PRELIMINARNA SAZNANJA

Kratak pregled

Općinskim izborima 2. oktobra, 2004. godine će se dodijeliti četverogodišnji mandati za 142 općinska vijeća/skupštine u cijeloj Bosni i Hercegovini. Preko 26 600 kandidata borilo se za 3 145 pozicija u općinskim vijećima i skupštinama, a bilo je 809 kandidata za načelnika. Ukupno je bilo 70 političkih stranaka, 18 koalicija, 180 nezavisnih kandidata i 6 združenih lista nezavisnih kandidata koji su dobili ovjeru Izborne komisije, pružajući time veliki izbor biračima. Prvi put se direktno biraju načelnici u svim općinama osim u gradu Mostaru i Distriktu Brčko što predstavlja značajan korak naprijed ka direktnoj demokratiji na lokalnom nivou.

Nakon proteklih izbora održanih 2002. godine, formirane su tri odvojene koalicije koje su vladale na državnom i entitetskom nivou. Stranke koje su se ujedinile u tim koalicijama odlučile su da se odvojeno kandidiraju na ovim općinskim izborima, iako su u nekim općinama podržavale iste kandidate za načelnika. Izbori predstavljaju test izdržljivosti za većinu vladajućih stranaka na polovini njihovih četverogodišnjih mandata.

Zakonodavni okvir

Razni državni i entitetski zakoni koji se tiču izbornih pitanja čine osnovu za demokratski izborni proces. Posebno je to slučaj sa Izbornim zakonom BiH (Izborni zakon), koji je stupio na snagu 2001. godine, i koji pruža dobar okvir za same izbore.

2004. godine, uz Izborni zakon, usvojeni su i odvojeni zakoni RS i FBiH o direktnom izboru načelnika. Bitno je to da ovi zakoni nisu namenuti već su usvojeni urednom parlamentarnom procedurom. Skupština Distrikta Brčko je usvojila svoj zakon o izborima u Distriktu Brčko. Dodatni amandman Izbornog zakona BiH odredio je sistem općinskih izbora u Mostaru. Rezultat toga je činjenica da je pravni okvir za općinske izbore neobično komplikovan, što uključuje spoj različitih izbornih sistema i procedura:

- Proporcionalni sistem za izbor općinskih vijeća;
- Sistem većine za direktan izbor načelnika u RS;
- Skraćeni preferencijalni sistem za direktni izbor načelnika u FBiH;
- U Distriktu Brčko, proporcionalni sistem za izbor članova Skupštine, sa minimalnom zastupljenošću tri „konstitutivna naroda“ BiH i „ostalih“, sa naknadnim indirektnim izborom načelnika od strane Skupštine;
- U Mostaru, proporcionalni sistem sa izbornim jedinicama i sa gradskom izbornom jedinicom, minimalna i maksimalna zastupljenost tri „konstitutivna naroda“ BiH i „ostalih“ sa naknadnim indirektnim izborom načelnika od strane Skupštine.

Kompliciranost sistema dovela je do zbuđenosti političkih stranaka i birača.

Novi izborni okvir koji ujedinjuje Mostar predstavlja kompromis koji je stvoren da bi se osigurala politička ravnoteža sva tri konstitutivna naroda. Ovaj novi sistem je uzrokovao političku kontraverznost, iako izgleda da je sada uglavnom prihvaćen od glavnih stranaka. Ipak, neki elementi komplicirane izborne formule su problematični: većina stanovnika grada mogu dati dva glasa za vijećnike, ali stanovnici jednog dijela grada dobijaju samo jedan glas. Grad čini šest

izbornih jedinica koje se veoma razlikuju ali unatoč tome njima je dodijeljen isti broj mjesta. Postoji maksimalni limit za broj mjesta koja u vijeću može imati jedan konstitutivni narod, bez obzira na njegovu zatupljenost među stanovništvom.

Ovo su bili prvi izbori za Skupštinu Distrikta Brčko. Za razliku od drugih dijelova zemlje, ovdje izbornim zakonom upravlja Konačna odluka Međunarodnog suda, koja daje međunarodnom posmatraču krajnju ovlast nad Distriktom, uključujući izborni proces, što je rezultiralo oslabljenim prikazom lokalne kontrole nad izborima.

Općinski izbori su održani prije usvajanja Zakona o lokalnoj samoupravi u RS i FBiH. Rezultat toga je da su birači izašli na izbore ne znajući koje su to tačno ovlasti ureda koje oni biraju.

Prema jedinstvenom zakonodavnom okviru BiH, ustav je dio Općeg okvirnog Mirovnog sporazuma. Mirovni sporazum je dopunjen obvezujućim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a i odlukama Vijeća za implementaciju mira koje daju ogromne ovlasti Visokom predstavniku i drugim međunarodnim akterima, posebno u vezi sa izborima. Ova situacija ima veliki utjecaj na izborni proces. Posebno, u godinama nakon Mirovnog sporazuma, nekoliko stotina osoba je uklonjeno sa pozicija od strane međunarodnih vlasti, što znači da se više ne mogu kandidirati na izborima. Korištena procedura ne nudi odgovarajuću zaštitu procesa, kao što je javna rasprava ili sudski pregled. Ne tako davno, 30. juna, 2004. godine, Visoki predstavnik je, iz različitih razloga, uklonio 59 osoba sa funkcije i/ili pozicija u političkim strankama, a skoro svi su bili iz Srpske demokratske stranke (SDS). Prije toga, Visoki predstavnik je finansijski sankcionisao SDS i još jednu veliku stranku, Hrvatsku demokratsku zajednicu (HDZ), zbog različitih prekršaja, također bez prilike da dobiju pravedan proces. U drugoj akciji, izmijenjeni Izborni zakon koji predstavlja ujedinjeni izborni sistem za grad Mostar (Član 19) je nametnut odlukom Visokog predstavnika nakon što vodeće političke stranke nisu uspjele da dođu do sporazuma ni nakon produženih pregovora. Međunarodni posmatrač u Brčkom, suspendirao je jednog kandidata sa javne službe dugo nakon početka kampanje, iako ovo djelo nije utjecalo na njegov status kandidata. Dok su takva djela predstavnika međunarodne zajednice u istoj ravni sa njihovim zadaćama da promoviraju mir i usklađenost sa rezolucijama Vijeća sigurnosti UNa, ona su prema međunarodnim izbornim standardima, ako ništa drugo, neispravna ili čak nedemokratska. Žalosno je to da je situacija u BiH još uvijek takva da se ovakve mjere smatraju neophodnim.

Prilično mali broj službenih žalbi je popunjen kod Izborne komisije BiH ili kod Vijeća za izborne tužbe i žalbe. Najozbiljniji slučajevi su slučaj jednog nezavisnog kandidata u Brčkom kome je dva dana prije izbora ukinuta ovjera Izborne komisije i slučaj iz Banja Luke gdje je odmah nakon što su biračka mjesta zatvorena jednom kandidat za načelnika također ukinuta ovjera Izborne komisije, u oba slučaja zbog podsticanja na mržnju.

Na dan izbora, bilo je samo je tek nekoliko slučajeva žalbe na Državnom sudu i oni su jako brzo obrađeni. Mali broj tužbi odražava općenito zadovoljstvo izbornom administracijom. Ipak, to također dijelom može biti zbog kompleksnosti žalbene procedure, koja je mogla odbiti zainteresirane ljude koji bi željeli da ulože službenu žalbu. Aktivisti nekih političkih stranaka izrazili su nepovjerenje u to da bi žalbena procedura mogla dovesti do toga da se isprave pogreške koje su dovele do žalbe. Članovima Izborne posmatračke misije Ureda za demokratske institucije i ljudska prava pri OSCE-u je prvobitno zabranjen pristup sastancima Vijeća za izborne tužbe i žalbe, ali im je naknadno dozvoljeno prisustvo.

Izborna administracija

Izborna komisija BiH je efikasno radila i održala visok nivo povjerenja među političkim strankama. Skoro sve odluke Izborne komisije BiH su donesene konsenzusom. Sastanci Izborne komisije BiH su bili otvoreni i transparentni. Većina pravila i odredbi za nadopunu Izbornog zakona su usvojeni na vrijeme. Općenito, Općinske izborne komisije su radile profesionalno, iako su neke zadobile manje povjerenja javnosti. Bilo je nešto više od 4 000 izbornih biračkih mjesta.

Birački sistem u BiH je veoma kompliciran. Pored preferencijalnog glasanja za načelnike u FBiH, birači u oba entiteta koriste sistem otvorenih listi za izbor članova Općinskog vijeća. Postoje odvojena biračka mjesta za različite kategorija birača: nepotvrđeni glasački listići, glasanje u odsutnosti i "regularni". Nepotvrđeni glasački listići i glasački listići za glasanje u odsutnosti se broje u Centru za prebrojavanje u Sarajevu, zajedno sa glasačkim listićima za glasanje putem pošte iz inostranstva i glasačkim listićima koje prikupe mobilni timovi. Uz to, preferencijalni glasovi za načelnike u FBiH, nakon prve preferencije, se broje u Sarajevu. Ovo rezultira jednim veoma dugim procesom brojanja u Sarajevu, koji može trajati i više od jedne sedmice i koji može promijeniti preliminarne rezultate koje objavi Općinska izborna komisija. Na kraju, ova procedura može umanjiti povjerenje javnosti u prebrojavanje i rezultate.

Kontroverzne rasprave među svim kandidatima i strankama izazvala je implementacija novog sistema ždrijebanja za imenovanje članova Biračkog odbora. Sistem imenovanja članova Biračkih odbora nije uspio da zadovolji veoma kompleksan zahtjev postavljen Izbornim zakonom. Tačnije, Uputstvo koje je izdala Izborna komisija BiH, a koje je uspostavilo ždrijebanje kao sistem imenovanja, ne garantira ispunjenje zahjeva Zakona o multietničnosti, o zastupljenosti „opozicionih“ političkih stranaka i o tome da ne smije biti više od jednog člana jedne političke stranke u Biračkom odboru. Pored toga, sve Općinske izborne komisije nisu konzistentno primjenjivale Uputstvo. U velikom broju općina političke stranke uložile su i žalbu Izornoj komisiji BiH i Općinskoj izornoj komisiji. Kao odgovor na to, nekoliko Općinskih izbornih komisija zamijenilo je pozicije nekih predsjedavajućih i članova Biračkih odbora. Izborna komisija BiH je odobrila brojne žalbe koje su im podnesene. U jednom slučaju, u Širokom Brijegu, održalo se ponovno ždrijebanje. U druge dvije općine, dva dana prije izbora odlučeno je da se izmijeni sastav Biračkog odbora. Uprkos ovim problemima, činilo se da su političke stranke zadovoljne sistemom ždrijebanja, iako su velike stranke osjećale da to daje nepravednu prednost manjim strankama. Postojala je zabrinutost jer neki članovi Biračkog odbora nisu imali potrebno iskustvo za rad na izborima. Javljala se i zabrinutost da se neki članovi neće pojaviti na sam dan izbora jer su dobili Biračka mjesta koja su udaljena od njihovih domova.

Izborna komisija BiH je zauzela stav da će pregledati sastav i predsjedavajuće Biračkih odbora samo ako dobije formalnu, opravdanu žalbu. Ovakav pasivan stav ne izgleda kao da je u potpunosti u skladu sa Izbornim zakonom.

U većini općina Općinska izborna komisija je obezbijedila dobru i blagovremenu obuku članova Biračkih odbora.

Finansiranje izbora je bilo zabrinjavajuće pitanje, posebno zbog toga što su ovo prvi izbori koje u potpunosti finansiraju vlasti BiH. Participacija općina u troškovima Izborne komisije BiH (npr. štampanje biračkih listića, Centar za prebrojavanje Sarajevo i ostali centralni troškovi) do 28. oktobra, iznosila je 86.6% potrebnog iznosa. Ipak, bilo je velikih razlika u sredstvima koja su bila dostupna Općinskim izbornim komisijama i nekoliko Općinskih izbornih komisija je prijavilo da nemaju dovoljno adekvatnih sredstava za pokrivanje direktnih troškova, od kojih su najbitniji honorari za članove Biračkog odbora. Izborna komisija BiH je učinila veliki napor da podstakne relevante vlasti da daju preostala sredstva koja nedostaju; tri dana prije izbora uspjela je dobiti obećanje entitetskih i kantonalnih vlada da će preostale sredstva koja nedostaju za pokrivanje direktnih i indirektnih troškova biti obezbijeđena.

Registracija birača završena je 17. juna. Ukupni broj registriranih birača je neznatno opao u odnosu na 2002. godinu, tek malo preko 2.3 miliona, a broj birača koji su glasali putem pošte je značajno opao. Izborna komisija BiH i lokalni zvaničnici su učinili značajan napor da ažuriraju biračke spiskove. Ipak, velike političke stranke i mnoge Općinske izborne komisije potvrdile su da su liste bile netačne i da su u nekim segmentima pogoršale u odnosu na prošle izbore. Bilo je značajnih grešaka u nekoliko općina, recimo Kakanj, gdje se preko 1,000 registriranih građana nije pojavilo na biračkim spiskovima. Dok je njima Izborna komisija BiH pokušavala da obezbijedi priliku da glasaju, nekim pojedincima je onemogućeno da se kandidiraju za neku službu ili da rade u Biračkom odboru.

Tri međunarodna predstavnika su i dalje u sedmočlanjoj Izornoj komisiji BiH. Ipak, domaći članovi su upravljali izbornom administracijom. Opadajući značaj uloge međunarodnih članova upućuje na mogućnost uspostavljanja održive, u potpunosti državne institucije. Mnoge političke stranke smatraju da još uvijek nije vrijeme da se međunarodna prisutnost u potpunosti okonča, iako bi se međunarodna prisutnost u Izornoj komisiji BiH mogla umanjiti.

Kampanja

Općenito, izborna kampanja je obavljena u slobodnom i mirnom okruženju. Uopšteno govoreći, političke stranke i kandidati nisu prijavili nikakva ozbiljna ometanja kampanje. Postoji nekoliko slučajeva političkog zastrašivanja ili ometanja. Bio je veoma mali broj govora koji podstiču mržnju. Desilo se nekoliko manjih incidenata za koje se čini da su u vezani za izbore. Najozbiljniji su bili bacanje bombe na posjed istaknutog kandidata za načelnika općine Zvornik i na poslovni prostor oca jednog kandidata u općini Cazin; u oba slučaja načinjena je materijalna šteta ali nije bilo povrijeđenih. U Banja Luci je napadnut novinar koji radi na popularnoj radio stanici a koju posjeduje kandidat za gradonačelnika. Bošnjačkom Predsjedniku Skupštine opštine Bratunac (RS) zapriječeno je napadom. Tri zabilježena pokušaja provale bi mogla biti politički motivirana.

Građanska i politička prava su se generalno poštovala na svim nivoima. Razrješavanje većine zahtjeva za povrat imovine, u protekle dvije godine, predstavlja najznačajniji korak naprijed i uklonilo je diskutabilan problem ranijih izbora. Raseljene osobe su imale pravo da se vrate u svoje prijeratne općine da bi se i registrirali i glasali. Uočeno je prisustvo slobode udruživanja i izražavanja. Kandidati i političke stranke su mogli slobodno obavljati svoju kampanju po cijeloj zemlji.

Kampanja je bila prilično tiha. Stranke su održale tek nekoliko skupova. Izborni plakati su bili prisutni ali manje nego za vrijeme prethodnih izbora. U većini općina bilo je malo značajnih debata o bitnim pitanjima. Dok su neke stranke činile napore da se u svojoj kampanji dotaknu lokalnih problema, državna pitanja kao što su nezaposlenost i penzije su ipak bila izraženija od lokalnih problema. Na državnom i entitetskom nivou, kampanja je potaknula uzajamne napade istaknutih političkih ličnosti.

Zainteresiranost glasača za kampanju je bila ograničena, a posebno kada je riječ o mladim ljudima.

Nacionalizam je i dalje glavno temeljno pitanje kampanje. Nekoliko glavnih stranaka je koristilo slogane i simbole koji su predstavljali slabo prikriveni poziv na etnički nacionalizam. Mnoga televizijska obraćanja su otvoreno tražila glasove jedne etničke grupe. Bilo je mnogo primjera uključenosti vjerskih službenika u izbornu kampanju. U Stocu su spaljene zastave bivše „Hrvatske republike Herceg Bosne“ koja je postojala za vrijeme rata. U Livnu su po građevinama ispisani neprijateljski anti-bošnjački grafiti. U Bijeljini je, navodno, kandidat koji je poražen na nedavnim srpskim predsjedničkim izborima održao govor kojim zagovara ideju „Velike Srbije“ uključujući pri tom i RS. U Brčkom je lider jedne stranke davao komentare o tome kako bi Srbi trebali da se vrate u Srbiju. U Šamcu je kandidat za načelnika bivši ratni zločinac koji je zbog etničkog čišćenja odslužio šest godina zatvora u Hagu. Na državnom nivou mnogi stranački lideri su dali provokativne komentare ili ponude koje su doprinjele općoj atmosferi etničke identifikacije, a u nekim slučajevima i antagonizma.

16 manjinskih grupa u BiH – izdvojene od tri konstitutivna naroda – su imale samo marginalnu ulogu na izborima. Naročito brojna romska populacija nije bila dovoljno zastupljena na glasačkim listama i čini se da je imala slabo učešće u izborima.

Kao i na posljednjim općim izborima, brojne stranke koje su locirane u jednom entitetu dale su kandidate za općine u drugom entitetu. Pozitivan razvoj toga je čini se to što takva kampanja nije bila usredotočena prvenstveno na zajednice u koje se vraćaju manjinski narodi.

Dvadeset i pet nevladinih organizacija (NVO) je registriralo ukupno 433 domaća politički neopredijeljena posmatrača općinskih izbora, što je za 10% manje od broja na izborima 2002. godine. Glavna grupa koja je obavljala ranije tu ulogu se povukla, navodeći kao razlog nedostatak sredstava. Nasuprot tome, veći broj političkih stranaka je uposlio značajan broj posmatrača.

Mediji

BiH ima slobodne pisane i elektronske medije. Pisani i elektronski mediji su pružali širok dijapazon informacija, koje su nudile razne političke stavove. Mediji su u cjelosti pružali biračima dovoljno informacija o kandidatima i političkim platformama kako bi oni imali dovoljno informacija pri izboru.

Općenito, elektronski mediji vršili su prezentaciju kampanje na nezanimljiv i monoton način, gdje su emiteri izgleda više brinuli o tome kako će se povinovati odredbama i izbjeći moguće sankcije nego proizvesti atraktivan program. S druge strane, pisani mediji pružali su širok

spektar informacija i različitosti političkih stavova; nedostatak pravne zabrane za printane medije omogućava pisanim medijima da budu politički opredijeljeni i dinamični.

Princip jednake zastupljenosti u elektronskim medijima se generalno poštovao. Posebno, dva entitetska emitera Federalna TV i RTRS su se ponašali u skladu sa odredbama, dajući kandidatima šansu da se besplatno obrate građanstvu putem televizije. Nova državna televizija BHT nije emitirala nikakve informacije o izborima osim reklama za obuku birača koje je napravila Izborna komisija BiH. Po novim odredbama svi elektronski mediji moraju pokrivati izbornu kampanju, uključujući i privatne emitere koji uopšte ne emitiraju vijesti. Njihov materijal, u svakom slučaju, sadržavao je duge, monotone preglede izjava za štampu političkih stranaka.

Po novom izmijenjenom Izborom zakonu, po prvi put su dozvoljene plaćene političke reklame putem elektronskih medija gdje je i nekoliko stranaka iskoristilo tu priliku. Emiteri su se uglavnom ponašali u skladu sa odredbama o političkom oglašavanju.

Regulatorna agencija za komunikaciju dobila je 15 žalbi o ponašanju medija, to je broj sličan onome sa prošlih izbora. One su bile uglavnom vezane za nejednak tretman političkih subjekata. Mnoge od njih su još uvijek u procesu.

2 novine su prekršile Izborni zakon time što su objavile rezultate ispitivanja javnog mijenja u periodu od 72 sata u kome traje izborna šutnja, 3 novine su prekršile i zabranu objavljivanja materijala vezanog za izbornu kampanju u periodu od 24 sata prije dana izbora.

Medijske organizacije prijavile su pritisak nekih političara i stranaka na medije.

Pitanje polova

Izborni zakon zahtijeva da svaka lista kandidata uključuje bar jednu trećinu žena i jednu trećinu muškaraca i podržava detaljnu naredbu da se osigura bilans na svim listama. Stranačke izborne liste su bile u skladu sa slijedećim: ukupno 9,554 žene, ili 36%, su bile registrirane kao kandidati za općinska vijeća i skupštine. Ipak, sistem glasanja putem otvorenih lista prošle godine je umanjio procenat izabranih žena i očekuje se da će se isto desiti i ove godine.

Entitetskih izborni zakoni koji omogućavaju direktni izbor načelnika nisu u skladu sa Zakonom o jednakosti polova BiH, koji je usvojio Parlament BiH u maju, 2003. godine. Zakon o polovima zahtijeva da procenat oba pola u vladinim tijelima, na svim nivoima, uključujući sudsku, zakonodavnu i izvršnu vlast, odražava jednaku polnu zastupljenost. Iako nije baš jasno kako bi se zakoni o direktnom izboru načelnika trebali uskladiti sa Zakonom o polovima, izgleda da nijedno službeno razmatranje nije provedeno po ovom pitanju. Samo 32 žene od 809 kandidata su bile kandidati za načelnika.

Žene su u većem broju zastupljene u izornoj administraciji.

Prisutnost žena i njihova zastupljenost u hijerarhiji stranaka je i dalje na niskom nivou. Pitanja tema vezanih za žene rijetko su se pominjala tokom kampanje i stranačke platforme su se u svojim porukama manje fokusirale na ženski dio biračke populacije.

Dan izbora i prebrojavanje glasova

Dan izbora je bio miran i bez incidenata. Posmatrači su prijavili tek nekoliko pojava značajnijih nepravilnosti. Prema Izornoj komisiji policija je na biračkim mjestima ispitala 14 slučajeva, od kojih nijedan nije bio ozbiljan. Odaziv birača bio je 46%.

Biračka mjesta, sa tek nekoliko iznimki, su otvorena na vrijeme te je saopćeno da uposleni na biračkim mjestima rade uprkos tome što i dalje postoji mogućnost da im honorari neće biti isplaćeni.

Od skoro 1,100 biračkih mjesta koja su posjetili posmatrači, samo su u 7% njih posmatrači ocijenili sprovedu izbornog procesa „slabom“ ili „vrlo slabom“. Glavni problem je bio to da birači nisu mogli da pronađu svoje ime na biračkom spisku i to u 58% posjećenih biračkih mjesta. U većini slučajeve se čini da je to bilo zato što su birači odlazili na kriva biračka mjesta ili se nisu registrirali. Ostali problemi ticali su se glasanja u grupama u 20% slučajeva i prisutstva neovlaštenih osoba na biračkim mjestima u 9% slučajeva.

Osim toga, proces glasanja je tekao uredno sa velikim brojem posjećenih biračkih mjesta. Neuobičajne tenzije na biračkim mjestima su zabilježene u samo 3% posjeta, aktivnosti vezane za izbornu kampanju primjećene su na samo 2 biračka mjesta. Ipak u 6% posjeta promotivni materijali su primijećeni u radijusu od 50m od biračkih mjesta. Tek u nekoliko slučajeva je prijavljen veći uticaj na glasače ili članove biračkog odbora.

Po pitanju zaštitnih mjera integriteta biračkog procesa, birači su u 98% slučajeva pokazali dokumente sa fotografijom, svaki birač je potpisao listu birača u 98% i 95 % birača je tajno glasalo.

Domaći posmatrači, pripadnici političkih stranaka primijećeni su u 98% posjećenih biračkih mjesta. Ipak, od ovog procenta, samo 5% su bili nestranački opredijeljeni predstavnici civilnih društava. Posljednji podatak je jako porastao u odnosu na predhodne izbore.

Posmatrači su brojanje glasova ocijenili manje pozitivno nego sam proces glasanja; 20% slučajeva je ocijenjeno kao „slabo“ ili „vrlo slabo“. Iako je u 32% slučajeva razumijevanje procesa prebrojavanja članova biračkog odbora ocijenjeno kao „slabo“ ili „vrlo slabo“ to ukazuje na loše procedure prije nego na manipulaciju. Ostali primijećeni problemi su vezani za prisustvo neovlaštenih osoba pri prebrojavanju (19% posmatranih brojanja) i neuspjeh da se javno objave rezultati prebrojavanja (39% slučajeva).

PODACI O MISIJI I PRIZNANJA

Gosp. Peter Eicher je bio šef Izborne Posmatračke Misije OSCE/ODIHR. Gosp. Stanislav Bernat je bio šef delegacije Vijeća Evrope – Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Evrope.

OSCE/ODIHR Izborna posmatračka misija (EOM) je uspostavljena u Sarajevu 30. avgusta i ubrzo nakon toga počela je pratiti izborni proces, sa 11 dugoročnih posmatrača koji su locirani u 7 gradova u cijeloj zemlji

Na dan izbora, Međunarodna izborna posmatračka misija je razmjestila otprilike 200 posmatrača iz 28 zemalja članica OSCE-a, uključujući 6 članova delegacije Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Evrope. Predstavnici

ambasada zemalja članica OSCE-a, i Partnera za saradnju u Sarajevu te međunarodne organizacije su također obezbijedili kratkoročne posmatrače za Međunarodnu izbornu posmatračku misiju. Međunarodna izborna posmatračka misija se zahvaljuje na njihovoj pomoći. Na dan izbora, posmatrači su napravili oko 1,300 posjeta na 1,100 biračkih mjesta od otprilike 4.000 koliko ih ima u cijeloj zemlji.

OSCE/ODIHR će izdati detaljan izvještaj o ovim izborima otprilike jedan mjesec nakon završetka ovog procesa.

IEOM se želi zahvaliti Ministarstvu vanjskih poslova, Izornoj komisiji, i drugim državnim i lokalnim vlastima na njihovoj pomoći i saradnji tokom posmatranja. IEOM takođe želi da se zahvali OSCE Misiji za Bosnu i Hercegovinu, Uredu Visokog predstavnika i Uredu Vijeća Evrope u Sarajevu, kao i drugim međunarodnim organizacijama i ambasadama u Sarajevu na njihovoj podršci tokom trajanja misije.

Za dodatne informacije, molimo Vas da se obratite:

- Gđici. Urdur Gunnarsdottir, Glasnogovornik ODIHR, u Varšavi (+48 22 520 0600); ili Gdin. Vadim Zhdanovich, Savjetnik za izbore, ODIHR, u Varšavi (+48 22 520 0600);
- Gđa. Caroline Helene Martin, Sekretarijat Kongresa, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope (CLRAE), u Strazburgu (+33-3-88-47-30-18);

Adresa OSCE/ODIHR EOMa:

Aleja Bosne Srebrene bb
71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
tel.: +387 33 760 700, +387 33 760 710; fax: +387 33 752 715
e-mail: office@odihrbih.org
OSCE/ODIHR website: www.osce.org/odihr